

Når en VAP-test ikke gør en forskel!

Henning Lehmann, CVU København & Nordsjælland

Kommentar til artiklen "Klimaforskelle – gør evalueringsmetoden en forskel? i MONA, 2008(1)

Hvordan er de 15-årige fagligt "klædt på" til at deltage i en PISA-undersøgelse og som her i en VAP-test? Det er væsentligt at forholde sig til i en kommentar som denne. Eller hvordan burde de være "klædt på" til at deltage i de nævnte test?

Det er det sidste spørgsmål som såvel PISA- som VAP-testen tager udgangspunkt i. Forståeligt nok, for det er jo den geografiske viden de 15-årige burde have opnået ved slutningen af grundskolen, der skal testes. Det første spørgsmål vil jeg vende tilbage til.

VAP-testen er interessant som et alternativ til PISA-testens form der med de mange skriftlige spørgsmål, ingen at tale med undervejs, ingen feedback og under tidspres er en for eleverne ukendt testform. VAP-testen er interessant fordi den i sin metode forsøger at tilstræbe en undervisningsform og evalueringsmetode som eleverne burde kende fra skolehverdagen.

Artiklen stiller spørgsmålet – gør evalueringsmetoden en forskel? Kan det være evalueringsmetoden som er forklaring på at Danmark klarer sig mindre godt i den naturfaglige del af PISA? Ikke overraskende for undertegnede og sikkert flere andre gør evalueringsmetoden ingen forskel. Artiklen giver imidlertid ikke svar på spørgsmålet – hvorfor?

Evalueringsmetode og resultater

Umiddelbart ville jeg mene at det er en klar svækkelse af undersøgelsens pålidelighed at det er en lærerstuderende som endog ikke har linjefag i geografi, der står for samtalerne med eleverne. Men valget af en ikke linjefagsuddannet til VAP-testen er desværre i vid udstrækning i overensstemmelse med de faktiske forhold i skolernes geografiundervisning. 39 % af de mandlige lærere og kun 26 % af de kvindelige lærere har linjefag i geografi. Kun 8 % af lærerne har været på et geografirelevant kursus de seneste 5 år (Jensen et al., 2000). Men efter at geografi er blevet et prøvfag, er langt flere lærere sendt på efteruddannelse.

Geografi er et vidtspændende fag forstået på den måde at der er geografi alle vegne.

Så geografisk forståelse og viden er vigtig, bl.a. fordi påvirkningerne udefra møder os og ikke mindst de 15-årige i et stadig stigende tempo. Der er ikke længere til Indien end til nærmeste computer eller mobiltelefon.

Mange får deres viden uden for skolen, hvilket artiklen også nævner, fx fra rejser, film, tv-udsendelser, spil og lign. – en geografisk hverdagsviden som det kan være vanskeligt at omsætte til videnskabelig viden. Som nævnt i artiklens afsnit "Situert viden" siger en elev, citat: "Det er altid varmt her" (peger på Afrika på kortet). Hendes begrundelse er at når hun ser programmer fra Afrika, så synes hun at de aldrig har noget tøj på, og så må de jo have det varmt.

At geografi er et vidtspændende fag, indebærer således også at der er vidensområder med høj sværhedsgrad. Dertil hører det fysiske begreb varmekapacitet, tryk og vejrssystem, jordaksehældning og årstider, begreberne vejr og klima samt rumlig forståelse. Alle er områder der indgår i VAP-testen. Som VAP-testen viser, har en stor del af eleverne svært ved at forstå og forklare de geofysiske processer. Dette er kun nævnt fordi de ovennævnte områder hører til det "hårde" stof i geografifaget, og måske er det en forklaring på at pigerne klarer sig så dårligt i testen. Flere undersøgelser viser, som også artiklen nævner, at pigerne mangler interesse for fysik. Jeg kunne forestille mig at pigerne ville opnå en højere score i en test med humangeografisk indhold, og sikkert også drengene, ud fra den betragtning at de mange ikke linjefagsuddannede undervisere i geografi har lettere ved at formidle humangeografi frem for den "hårde" geofysiske geografi.

Det kræver et temmelig højt abstraktionsniveau at forklare forskellen på jords og vands varmekapacitet og hvorfor det regner mere eller mindre forskellige steder på jorden, når eleverne for det første ikke kender begrebet varmekapacitet og dernæst vejledes af en testlærer for hvem begrebet heller ikke står helt klart. Det samme gælder forklaringer på jordaksehældning og årstider i opgave 3. Her undrer det mig at eleverne ikke måtte se figuren, figur 3 i artiklen og bruge den til at understøtte deres forklaringer. Den ville man givet have vist eleven ved en tilsvarende evaluering i skolen.

Manglende geografisk forståelse og viden

Det er temmelig afslørende når VAP-testen viser:

- at kun fire elever kender navnet hydrotermfigur, og at kun få elever omtaler at de har set den i deres geografitimer
- at de har svært ved at orientere sig på en globus, og at de ikke er vant til at bruge den i undervisningen
- at der er nogle elever der ikke ved hvad ækvator er
- at der er en generel manglende viden om solsystemet
- at kun ca. halvdelen af eleverne af sig selv benytter hjælpemidlerne globus og kort under testsamtalerne

- at flere elever giver udtryk for at de ikke har haft undervisning i geografi, eller at det er længe siden

Det her nævnte afslører klart at eleverne har modtaget en geografiundervisning der kun i meget ringe grad lever op til kravene i Fælles Mål for geografi. Artiklen beskæftiger sig med hvordan elever klarer sig i en evaluering forskellig fra PISA 2006-undersøgelsens evalueringsmetode, men ikke hvorfor de klarer sig så dårligt.

Det vil jeg efterfølgende give nogle svar på.

Geografis status i skolen

Tilbage til mit indledende spørgsmål: Hvordan er de 15-årige fagligt "klædt på" til at deltage i en PISA-undersøgelse og som her i en VAP-test? Det er en udbredt opfattelse blandt lærere at skolelederne ikke kun lader lærere med linjefag i geografi undervise i faget. Ligeledes mener langt de fleste at faget har lav status blandt lederne. Som vigtigste forudsætning for at undervise i faget angiver skolelederne a) at læreren har ønsket faget, b) at læreren har klassen i mindst et andet fag. Som ovenfor nævnt har det store flertal af geografilærere ikke linjefagsuddannelse i faget. Vigtigheden af fagets betydning betvivles af ledere og lærere. Lærerne mener, at faget har lavstatus hos forældrene. Eleverne kommer sjældent på ekskursioner ligesom feltarbejde er en sjælden foreteelse. Vedrørende fagforståelsen prioriterer ledere og lærere udsagnet om at geografis opgave er at give gode naturoplevelser, lavt. (Jensen et al., 2000).

Samstemmende hermed fremgår det i "Elevers interesse for naturfag" (Broch & Egelund, 2002): Forældrene vægter ikke naturfag særlig højt og udviser ikke megen interesse for fagene. Forældrene har svært ved at forholde sig til undervisningens indhold og metode. Såvel læreren som undervisningens metode og tilrettelæggelse har meget betydelig indflydelse på elevernes holdninger til undervisning i naturfag, herunder deres motivation og samlede læringspotentiale. Der stilles for små krav til eleverne, og lave krav synes at betyde at fag nedprioriteres. Nyttевærdien af naturfag står heller ikke særligt klart for eleverne.

I samme retning udtaler et repræsentativt udsnit af befolkningen sig når de i Undervisningsministeriets "Forventningsundersøgelse – folkeskolen i søgelyset" 1997 svarer på hvad skolen er hhv. god og dårlig til. Ifølge de adspurgte er skolen dårligst til: at give eleverne viden om historie og geografi, at lære eleverne at læse og at give eleverne viden om god kulturel udvikling.

På de fleste skoler eksisterer der ikke geografi-/naturfagslokaler, og de der var, er i vid udstrækning blevet inddraget til it-lokaler, så megen geografiundervisning foregår i almindelige klasselokaler måske med vægkort som eneste udstyr. En globus forekommer sjældent i et klasselokale, og det at en elev har sit eget atlas, er, uforståeligt nok, ikke almindeligt.

I Fælles Mål, Geografi, Faghæfte 14, er der i Undervisningsvejledningen s. 86 en liste med eksempler på undervisningsmidler til faget. Her er nævnt en række relevante kort, herunder vægkort og specialkort med nedbør, klima- og plantebælter, atlas i klassesæt, globus og tegneglobus m.m. – netop undervisningsmidler som de fleste elever ikke viser kendskab til og derfor har svært ved at benytte sig af i VAP-testen, jf. tabel 2 i artiklen.

Øget interesse for at styrke geografi

I min artikel "Hvor er geografien i folkeskolen på vej hen?" (Lehmann, 2007) indleder jeg med følgende: "Hvor var geografi på vej hen tidligere? En beskrivelse af faget geografi i de seneste knap 50 år er samtidig en opskrift på, hvordan man på det nærmeste har været i stand til at aflive et skolefag". Artiklen følges op med en redegørelse af hvordan denne periodes skolelove på forskellig vis både "mishandlede" og svækkede fagets stilling i folkeskolen.

På baggrund af denne svage geografi-faglige kultur faget har lidt under i en lang årrække, og som kun så småt nu er ved at bedres, må jeg således konkludere at de 15-årige er temmelig lemfældigt fagligt "klædt på" til at deltage i såvel en PISA- som den i artiklen omtalte VAP-test.

Vi må nu inderligt håbe at 2003-loven og genindførelsen af en afgangsprøve i 2007 (sidst var i 1975) efterhånden vil styrke fagets stilling i folkeskolen.

En praktisk-mundtlig prøveform frem for den nuværende halve times skriftlige testprøve vil ligeledes være stærkt medvirkende til at øge fagligheden samt interessen for geografi hos eleverne, forældrene, lærerne og skolelederne.

Referencer

- Andersen, A.M. & Sørensen, H. (2007). Naturvidenskabelige kompetencer – en profil over elevpræstationer. I: N. Egelund (red.), *PISA 2006 – Danske unge i en international sammenligning* (s. 25-98). Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Broch, T. & Egelund, N. (2002). *Elevers interesse for naturfag og teknik. Et forældreperspektiv på undervisningen*. Danmarks Pædagogiske Universitet.
- Jensen, M.L., Møller, J.P., Nielsen, K. & Laigaard, B. (2000). *GeoSpørg '98*. Brenderup: Geograf-forlaget.
- Lehmann, H. (2007). Hvor er geografien i folkeskolen på vej hen? *Geografisk Orientering*, 2007(1), s. 4-9.
- Undervisningsministeriet. (1997). *Forventningsundersøgelse – folkeskolen i søgelyset*. Folkeskoleafdelingen.
- Undervisningsministeriet. (2004). *Fælles Mål. Geografi, Faghæfte 14*. Uddannelsesstyrelsens håndbogsserie, nr. 22, 2004. Grundskolen.